

Ongi etorri

errefuxiatuak

20

ARTEKO TILERAK

Mugalarien Artea

TESTUA | AXIER LOPEZ ARGAZKIAK | DANI BLANCO

Erroldak dio 750 lagun bizi direla Bizkaiko Artean, Arratiako paisaia berdez eta erro zaharreko baserri eta dorretxez inguratua. Plaza txikia bezain bizia du. Txoko batean, *Mauriziaren* irudiaren aurrean, kontu kontari ari dira herriko zaharrenak. Alboko dendan, *Xsaqarik* diotso arropa konpontzen diharduen emakumeak nebari. Aurrean dute haur aljeriarra, lagun georgiarra txirristatik noiz jaitsiko. Eta tabernan, kide amazigak egindako ogia pasa dio zerbitzari perutarrek sukaldari mexikarrari, goiko pisuan bazkaltzeko zain diren lagun palestinar, pakistandar, kolonbiar, gambiar, euskaldun, maliar, marokoar eta somaliarentzat. Eguerdi arrunt bat Artea Herriko Bentan. European parekorik ez duen bizi-proiektuan.

“Lortu dugu muga gainditzea. Emakume nigeriar bat eta seme autista datoz gurekin, Mediterraneo pateran igaro berri duten beste hainbat lagunekin batera. Astero errepikatzen dugu horrelako bidaiaren bat, beste sare solidario askok egiten duten gisan, garai bateko mugalarien antzera”. Artea Sareko lagunek azken urteotan bizi izan duten dozenaka esperientzietako bat da. Munduan barrera aske mugitzea eskubidea dela argi izateaz gain, praktikara eramaten dute. “Sistema desobeditzen dugu, giza eskubideen obediencia praktikatzeko”. Ezaguna zaigu esana, baina Arteako berezitasuna da adierazteaz gain, egin egiten dutela. “Astero eramaten dugu jendea nahi duen lekura eta hemen geratzea erabakitzen dutenei paperak lortzen laguntzen diegu, baita bizitza duina garatze aldera, lana bilatzeko tresnak eman ere. Aldarrikatu gabe, egin egiten dugu, eta kitto”. Mikel Zuluaga mintzo da, proiektu honen sortzaileetako bat. “Krisi globalaren aurretik jendea ekartzen genuen, baina Ongi Etorri Errefuxiatuak ekimena sortzeak gure gaitasuna eta ahalmena zabaldu zituen”.

2016an Arteako Udalak lehiaketa zabaldu zuen herriko plazako eraikin bat biziberritzeko. Haiena aurkeztu eta irabazi zuten esleipena, eta herritar eta solidario askoren izerdiaz, eraikina egokitu zuten beharra duten pertsonen leku seguru eta eroso eskaintzeko. Artea Herriko Benta du izena. Dozenaka migratzaileentzat aterpea eskaintzeaz gain, proiektua auto-

gestionatzeko eta handik pasatzen direnei aterabide laborala eskaintzeko gunea ere bada; taberna, jatetxea, ostatu, bertako produktuen saltokia eta arropa konpontzeko tailerraren bitartez. Horrez gain, inguruan badute ogi eta gozogintza lantegi bat.

Bentaren alboko etxea –hemen bizi-tzea erabaki dutenentzat bideratua– eta herriko beste eraikin bat –beste norabait noiz mugituko zain daudenentzat erabilia– alokatuta dituzte. Arteatik kanpoko hainbat espazioekin ere harreman zuzena dute: batzuk alokairuan, jabeak borondatez partekatutakoak beste batzuk eta gainerakoak okupatu dituzte. Bilbo-ko zenbait auzotan, Zierbenan, Gernikan, Arrigorriagan edo Zornotzan daude horrelakoak. Ez dute gehiago hazi nahi, deszentralizazioaren bidetik jo dute, antzeko esperientzia gehiago sortzen ari direlako. “Bankuek ehunka etxebizitza hutsik eduki eta pertsonak kalean lotan dauden bitartean, okupatzea legez kanpoko izango da, baina guztiz bidezkoa”, dio Olatz Talabera abokatu urruñarrak, Zornotzan egoera prekarioan dauden pertsona migratzaileentzako espazio bat atontzen ari den sareko kidea. Arteako esperientzia ezagutu ostean, ekin zioten 15 urtez banku batek abandonatutako eraikin bat okupatu eta auzolanean egokitzeari (margotu, altzariak lortu, zorua berritu, sukaldia eta komunak jarri...).

Artean 70-80 lagun migratzaile inguru bizi dira egun. Erdia baino gehiago emaku-

meak dira, eta herena umeak –20 inguru–. Hamabost bat herritakoak dira, norbera bere hizkuntza, sinesmen eta ohituren motxilarekin etorria. Nondik datozen baino, orainak batzen ditu. Batzuk ikasten ari dira, beste batzuk lanean, eta gehiengoa zain dago, bere ibilbidearen hurrengo geltokirantz noiz abiatuko. Beraz, azken bi urte eta erdian ezin konta ahala lagun bazterkeriatik erreskatatu, lagundu eta “biziberritu” dituzte. Hitz hori darabil Yolanda Oqueli guatemalarra. “Giza eskubideen babesle bat, migratzaile bat edo bortxaz sorterrria utzi behar izan duen pertsona bat, parez pare, hierarkiarik gabe, biltzen dituen proiektu hau aurkitu izana, harri-garria egin zitzaidan. Jatorria, iragana, hizkuntza edo azalaren koloreagatik epaitua izan gabe. Guri berriz bizitzeko aukera eman digu, gure herrian ez ginelako bizi, etengabeko jazarpena zen. Nire semeak hazten ikusteak ez du preziorik, Guatemalan tentsioak ez baitzien hazten uzten, ezin ziren ezta ikastera joan ere, nire semeak izateagatik jasan zituzten bahiketa saiakerak direla eta. Mikelek dio elkartasuna hitz txikia dela, baina bere osotasunean geure egiten badugu, ondorioak erraldoiak dira”.

Oqueliren antzera profil politikoagoa dute kide batzuek, beste batzuek bizilekua utzi dute arrazoi ekonomikoengatik, genero jazarpenagatik, desafekzioagatik... “Den-denak dira zilegiak”, dio Malu Egi-luzek Zeanuriko baserritar ekintzaile nekaezina eta proiektuaren zutabeetako bat.

ELKARREN ARTEKO ZAINTZA

Egongela, garbigailua, kafe-makina, hozkailuak, janari biltegia... dena irekia, guztiona eta giltzarporik gabe. Berriz bidera ateratzeko zain daudenek gela, gosaria, bazkaria eta afaria dituzte bermatuta, baita seme-alabentzako eskola klaseak ere. Euskal Herrian geratzea erabaki dutenek etxebizitzan sukaldea ere badute, eta lana ez dutenek bertako produktuen saski bat jasotzen dute astero. Azken hauen kasuan, "garrantzitsuena da inoren menpe ez izateko eta duintasunez bizitzeko tresnak eskaintzea, hau da, bere kontu lan egiteko edo lanbide bat ikasteko aukera eskaintzen saiatzen gara, baita haien egoera erregulartzatzen ere, lanerako eta bizileku baimenak lortzen gehien bat", azpimarratu du Egiluzek.

Askotarikoa eta aldakorra den giza-taldea osatu dute. Askok hamaika bi-zen traumatiko pasa dute. Nola lortu dituzte kontrol hierarkikorik gabeko espazioak eta errespetuzko giroak?

"Hona datorren orori aurrena haxe esaten diogu: motxilan dakartzazun kontu negatiboak laga kanpoan eta soilik positiboekin sartu barrura", dio Zuluagak. Konfiantzazko giroa sortzeko garrantzi handia eman diote hasieratik.

Elkarren arteko zaintza lehen lerroan izatea haientzat politika egitea dela azpimarratzen dute. Zuluagaren ustez, gako da egunerokoan denok maila berean aritzea. "Hierarkiarik ez, baina boterea egon badago, gu boteredun gisa ikusten gaituztelako. Zergatik? Migratzailea erakunde publiko batera joanez gero, ez diote kasu zipitzik egingo, baina ezberdina da ni, bertako gizon zuri bat, baldin banoa. Hor agertzen da boterearen figura. Gure zeregina da botere hori gaine-tik kentzea. Eta hori egunerokotasunean baino ez da lortzen. Ikusten zaituztenean harrikoa egiten, komuna garbitzen... Botere-ezatik lan egitea da."

Eta horretarako, ez diote garrantzirik ematen beren burua etengabe antolatze-ko indarrak xahutzeari. Ez dute asanblada askorik egiten, gai zehatzak jorratze-ko beharra dagoenean soilik. "Ez dugu beste antolakunde edo organigramarik sortu nahi, baizik eta indarrak konfiantza giroak lantzeari eta elkar hartzeari eskaini. Jakina, arazoak sortzen dira, baina auzokide edo lankide artean gertatzen direnen modukoak, eguneroko bizitzari lotutakoak: norbait kexu da beste norbait komunetik galtzontzillotan ateratzen delako, urliak sandiak baino gutxiago garbitzen duelako... eta horrelakoak".

ZERO MATXISMO, ZERO ARRAZAKERIA

Komunitate guztietan beti daude lotailu funtzioa betetzen duten elementuak: erlijioa, kultura, ideologia... Arteakoa entsegu soziala dela diote, kideen lur-zoru komuna oso bestelakoa delako. "Adibidez, ni ez naiz sinestuna, baina ulertzen dut norbait izatea. Beraz, gure lur komuna laikoa izatea da, denok ulertzen dugulako ez dugula zertan bestea aldarazi behar, adibidez, musulman edo agnostiko izateari utz diezaiogun; normaltasunetik espazioa sortzea da ideia", dio Zuluagak.

Baina badira bi gai, bi "egiturazko arazo", zeinetan kolektiboak esku hartzerik duen: arrazakeria eta matxismoa. "Gureak ez diren erregistroekin dator lagun asko, badakigu zeinen sartua dagoen matxismoaren arra mundu osoan, gugandik hasita. Eta, elkarren arteko errespetua bermatzeko, landu beharra dugu matxismoa. Baita arrazakeria ere, baina beste maila batean, eta gehien bat klase-arrazakeria".

LAGUNTZA ETA SALAKETA, ELKAR HARTURIK

Gobernuek mantendutako Gobernuaz Kanpoko Erakundeak, jana eta ohea ematen dituzten gune publikoak, askotariko elizkoien karitatea... Migrazioaren gaiak

1 MARTA CHUK ETA ABIGAIL ALABA.

2 FATIMA ETA YOLANDA OQUELÍ.

3 MOHAMED ALABA TXIKIENAREKIN.

erro politiko sakona eta agerikoa badu ere, asistentzialismo akritikoarekin lotuta agertzen da sarri. Artean ez dute laguntza ulertzen arazoa sortzen duenari salaketa eta kritika politikoa egin gabe. “Jende asko gupidagatik hurbiltzen da, baina kontua da ea nola egiten dugun pertsona horiek ere salaketara batu daitezten. Ez daitezten bakarrik arropatxoak ekartzera etorri, baizik eta uler dezaten hau gertatzearen zergatia. Herri gisa prestatu behar dugu gure burua epe luzeko elkartasunerako. Pertsonak hona helduko direlako, bai ala bai. Beraz, hobe dugu hori adeitasunez eta nahitasunez egitea, elkartasunez, ikuspegi internazionalista batetik”.

Antolatu duten “eskola alternatiboa” ikuspegi horren adibide praktikoa izan liteke. Adibidez, pasaporteak ez dutenak eta beste norabait joateko zain daudenez ezin dituzte alaba-semeak eskola publikoan sartu. Beraz, “Estatuak, instituzio publikoek, ez diotenez errealitate horri erantzunik ematen, guk, gizarte mugimenduok, hutsune hori bete dugu”. Kultur Etxeko gela bat eskola bihurtu dute. Egunero hiru orduko saioak egiten dituzte, bina hezitzaile eta gurasorekin. Heziketa formala baino, umeei eremu seguru, atsegin eta jostagarri bat eskain-

tzea da asmoa. Egun, hainbat jatorritako hogeit bat haurrek osatzen dute Babelgo dorre txiki hori.

HERRITARREN HARRERA

“Lehen Bartzelonan izan ginen eta dena ezberdina zen. Hemen nik eta semeek ez dugu arbuio edo arrazakeriarik sumatu. Agian kontu hutsala irudituko zaitzue, baina bada jendea etxeko atea jo eta etorri zaiguna esatera, ‘Yolanda, begira, zerbait behar baduzu, hemen alboan nago’. Gu zein ginen ia jakin gabe, heldu berriak ginelako besterik ez... Gurekin bizi den Boli Kostako emakumea ere harrituta dago auzoan eta plazan inork inoiz ez diolako begirada ukatu”. Oqueli- ren bizipenak ondo laburtzen du Artean gailendu den errespetuzko giroa. Marta Chuk kitxea ere oso eskertuta dago herritarren harrerarekin. “Herrian aurriritzirik gabe jaso gaituzte. Nolakoak garen ezagutu gaituzte, atzean dugun historian geratu gabe. Plazako nire dendatxoan herriko ume saldoa elkartzen da eskolatik bueltan, eta guraso bakar batek ere ez du sekula esan ‘ez joan hara, jende ezberdina da’. Guztiz bestelakoa, lagundu izan naute”.

Zuluagak segituan ohartarazi du lotan dagoen xenofobia herri orotan eta

gu guztiongan bizi dela, eta horregatik elkarren arteko errespetua etengabe landu behar dela, erraz apurtu daitezkeen zerbait baita. “Garai hauek, tamalez, ez dira egokienak. Europa osoan faxismoaren alde egiten du haize”, gehitu du Egiluzek. “Faxismoa ondo eraikita daukate. ‘Bertakoak lehenik’ esaldia boteretsua bezain latza da. Baina ez da gauza bera ‘Zer egiten du beltz horrek sukaldetan!’ pentsatzea ala erreparorik gabe adieraztea”. Proiektuak inguruan lortu duen zilegitasunak eta metatu duen indarrak eragina dute gai honetan. “Agian denok ez gaituzte ondo begiratu-ko, baina ziur naiz horiek ere, guregana gaizki esaka etortzeko pausua ez dutela emango”, dio Oquelí.

Denek azpimarratzen dute esan eta egitearen arteko lotura ezinbestekoa izan dela proiektuak arrakasta izateko. Oquelí hitzak jarri dizkio ideia horri. “Mikelek ezingo luke errespetua aldarrikatu, berak ez balu egunerokoan praktikatu. Arteako proiektua bultzatu duen bertako jendea eredu izan da, diotena praktikara eramaten dute eta horrek eragin handia izan du gainerakoongan. Arteako jendea eredugarria da eta Arteako proiektua Europa osoaren- tzat da eredu”. ●

4 MIKEL ZULUAGA BENTAKO JANTOKIAN.

MIKEL ZULUAGA (4) Desobedientzia zibilaren ekintzailea. 2016ko abenduan, Begoña Huarte iruindarrarekin batera, atxilotu zuten Grezian, oso egoera prekarioan ziren zortzi errefuxiatu furgoneta batean Euskal Herrira ekartzen saiatzen ari zirenean. Bera eta Malu Egiluz EHNEko kidea dira Artean Herriko Bentako zutabeetako bi.

MARTA CHUK (1) Guatemalako Kitxe herriko ekintzailea zen. Brodatzeko tailerren bitartez, emakume baserritarrak ahalduz zituen biolentzia matxisten aurka. 2016an, aitaren heriotzak, bikotekidearekiko harreman txarrak, familiako zorrek eta lana galdu izanak migratzera eraman zuten. Hainbat bueltaren ostean, Bilbora heldu zen. Arteako sare solidarioak erreskatatu zituen pisu batetik bera eta Abigail alaba txikia; gela ñimiño baten eta errolda paperen truke 600 euro ordainarazten zizkioten. Egun, Arratiako Ongi Etorri Errefuxiatuak elkarteak lagunduta, ekonomia sozialeko arropa tailer bat kudeatzen du Arteako Bentaren alboko etxabea.

FATIMA ETA MOHAMED (2-3) Amazigak dira eta bost seme-alabekin heldu ziren Arteara, Almeriako “plastikozko itsasoan” hainbat urtez lan egin ostean. 2017ko martxoan, SAT sindikatuarekin batera, negutegietako lan baldintzak hobetzearen aldeko gatazka batean, haren semeetako bati aurpegia latigoz zartatu zioten. Gurasoek ahotsa altxatu izanaren zigor gisara. Egun jatetxeko sukaldarietako bat da Mohamed. Artean borrokan darraite, baina oraingoan paperak lortzeko burokrazia dute arerio.

YOLANDA OQUELÍ (2) 2012an bizkarrean tiro egin zioten aire zabaleko urre-meategi baten aurkako protesta batetik bueltan zela. Natura eta lurraren alde publikoki aritu izanaren ondorioek behartu zuten Guatemala uztera, garai batetik aurrera berak eta familiak ezkutuan bizi behar zuten eta. Egun euskara ikasten ari da semeekin batera Artean. Laster bere laugarren seme-alaba jaioko da.